

A resinación e as súas posibilidades de encaixe nos piñeirais de Galicia

Enrique Martínez Chamorro
Doutor enxeñeiro de Montes
Centro de Investigación Forestal de Lourizán
Consellería do Medio Rural

As posibilidades de resinación do piñeiro do país (*Pinus pinaster* Ait.) en Galicia, xa foron obxecto de estudo a través de diferentes ensaios durante as décadas dos 50, 60 e 70, aínda que moitos forestais descoñezan estes traballos.

Hoxe estamos a vivir unha conxuntura internacional que fai posible e viable que a resinación en Galicia sexa un aproveitamento compatible coa produción de madeira ou biomasa, sempre e cando se cree un sector e se atopen os métodos e sistemas de resinación que se adapten mellor ás peculiaridades do medio forestal galego.

A situación actual da resina a escala mundial. A produción mundial de resina oscila na actualidade

entre 800.000 e un millón de toneladas por ano. China fíxose co mercado mundial a partir dos anos 80, acaparando o 80% da produción, ata que no 2010 se produciu unha grave crise de abastecemento no mercado global, motivada pola propia China que baixou o ritmo das súas exportacións, debido fundamentalmente á caída da produción nacional, motivada pola perda de man de obra no campo, ó incremento dos custos salariais, e ás malas prácticas e planificacións dos seus aproveitamentos resineros que sobre explotaron, en moitos casos, o seu patrimonio forestal.

Tendo en conta o anterior, que Europa é, cun 30%, o primeiro consumidor mundial da produción e que as resinas naturais son cada vez máis demandadas como substitutivo dos derivados do petróleo para a fabricación de multitude de produtos (dende os fixadores de aromas ata as pinturas de sinalización das estradas), fainos pensar que a crise da resina a nivel mundial non é só conxuntural e que a demanda e os prezos van seguir en aumento.

Resinación a vida, unha soa cara, en Caldas de Reis (C.M.V.M.C. de San Andrés e Bemil).

A situación actual da resina na península ibérica.

Antes de coñecer a situación actual cabe lembrar que a península ibérica foi o primeiro exportador mundial nos anos 60 e 70, chegando a producir 150.000 t: Portugal 90.000 (no ano 1973) e España 55.000 (no ano 1961), todo isto cando o mercado mundial era menos da metade do actual.

A actividade da resinación en España, na época da crise, quedou practicamente reducida aos montes públicos de Cuéllar e Coca en Segovia, provincia que mantivo e mantén a maior produción, os seus piñeirais teñen producións medias que van dos 3 a 4 kg/árbore e ano, ademais de contar coa industria transformadora. Mentres que en Portugal, se mantivo a actividade resinera en practicamente todo o país, aínda que de maneira máis reducida.

Hoxe o renacer desta actividade en ambos os dous países é de feito unha realidade, aínda que con matices diferentes. En España, Castela e León foi sempre a principal comunidade produtora do país, co 95% da produción nacional e, na actualidade, as empresas de transformación da rexión están a trasladar ese interese pola resinación a outras comunidades autónomas, como Castela-A Mancha, Extremadura, Aragón, Andalucía, Madrid, Valencia e incluso Galicia, formando e asesorando a futuros resineros no sistema de resinación de pica con casca. Empresas que foron aumentando o prezo do quilo de resina de aproximadamente 0,7 euros no 2010 a pouco máis dun euro no 2015.

Por outra banda, en Portugal o oficio de resinero non desapareceu, máis ben se pode falar dun renacer da actividade que se está a estender de novo polo país incluso avanzando cara o noroeste (Paredes de Coura, Ponte Lima, etc.).

Máis se cabe que en España, a resinación contéplase en Portugal como un aproveitamento compatible coa madeira, a pesar de que o prezo da madeira de piñeiro non foi en aumento, así pois compatibilízanse dúas modalidades: unha modalidade complementaria nos casos de produción de madeira de media-baixa calidade, trituración ou biomasa, neste caso óptase pola modalidade de "resinación a vida"¹ que permite unha anticipación de rendementos aos propietarios forestais. E a segunda, cando a madeira é de calidade, madeira de serra, onde se opta pola modalidade de "resinación a morte"² durante non máis de 3 anos antes da corta final, e así a resina pasa a ser un produto secundario.

Tamén en Portugal se modificou o pasado mes de agosto a lexislación a través dun novo Decreto-Lei que autoriza, a resinación a partir de que o piñeiro teña 20 cm de diámetro á altura do peito, o mínimo en España é 30 cm, e que incluso permitiría realizar, no caso da modalidade a morte, polo menos unha cara ou ferida³ de resinación, independente do diámetro do piñeiro. Dúas medidas que adaptan a resinación a piñeirais máis densos, permitindo incluso a resinación das árbores con desti-

É preciso iniciar liñas de investigación para modernizar os procesos de resinación, que permitan mellorar a produtividade e a recolección e estudar a súa influencia na calidade da madeira

no a claras, circunstancias e situacións moi similares ás que podemos atopar nos monte galegos.

Os piñeirais de Galicia fronte á resinación. Historicamente a resinación en Galicia non tivo relevancia, deixando fóra os estudos comentados, e a pesar das máis de 200.000 ha superficie de piñeiro de país que posúe na actualidade. Esta falta de interese puido estar ligado, por un lado, ao valor da madeira de piñeiro e por outro á falta de estudos da produtividade de ambas producións (madeira-resina); pero tamén á circunstancia propia da actividade da resinación, moi esixente en man de obra e con fortes requirimentos físicos, que non a farían viable en montes accidentados, de propiedades pequenas, con sotobosques densos e, con altas precipitacións como os galegos.

Durante o 2014 e 2015, iniciáronse algunhas resinacións en Galicia da que destaca a realizada pola empresa Resfor Trabajos Forestales C.B. nos montes veciñais en man común de San Andrés e Bemil en Caldas de Reis, seguida moi de cerca polo Centro de Investigacións de Lourizán (CIF). Nesta experiencia resináronse, polo método de pica de casca, 1.500 piñeiros do país dun total de aproximadamente 2.800 en 5,6 ha. O período de resinación foi dende maio a outubro e obtívose unha produción media por piñeiro de 2 kg abrindo unha soa cara de resinación. A experiencia incluíu unha contrapartida para a propiedade, que consistiu en labores silvícolas (roza, poda, etc.) durante a época de resinación aparte da vixilancia que leva implícita resinar o monte no verán.

Os datos de produtividade conseguidos son en certa maneira atractivos, toda vez que foron realizados por resineros galegos recién formados e coas técnicas e ferramentas que se utilizaban practicamente hai un século, debido á pouca innovación que rexistrou o sector dende que deixou de ser rendible.

No norte de Portugal a resinación ou “resinagem” como lle chaman alí, esta a renacer e ampliarse con máis rapidez, e empézanse a desenvolver

Experiencias do Centro de Investigación Forestal de Lourizán co sistema Borehole.

novos contratos de explotación entre os propietarios privados e as empresas onde se alugan ou ben os piñeiros, ou as feridas ou caras de resinación, e que tamén inclúen, traballos silvícolas preventivos e vixilancia durante o período de resinación que coincide co de máximo risco de incendios.

A modo de conclusión, e pensando nas posibilidades e o encaixe que pode ter a resinación en

Galicia, en primeiro lugar, deberían adaptarse os métodos e sistemas que se empregan actualmente ás características do monte galego. E en segundo lugar, iniciar liñas de investigación tendentes a modernizar os procesos de resinación, tanto en Galicia como en toda a península ibérica, que permitan mellorar a produtividade (mecanización), a recolección (depósitos cerrados), e estudar a súa influencia na madeira (crecemento e calidade).

Sobre esta última reflexión, é evidente indicar que a resinación dos piñeiros provoca unha perda no crecemento en madeira, pero tamén é certo que en Portugal compatibilízanse ambas actividades, realizando en moitas ocasión aproveitamentos curtos (3 anos) con carácter previo á corta final. Non obstante é preciso estudar as características diferenciais desta madeira, tanto na serra como na desintegración, debido principalmente á súa maior proporción de resina que pode orixinar problemas operativos, como emboutarse os elementos de corte, e podería influír nos procesos de clasificación e no acabado dos taboleiros.

Neste senso, o CIF de Lourizán xa iniciou uns primeiros ensaios co método Borehole, onde se realizan, con axuda dunha broca mecánica, buratos na base das árbores que se impregnan con estimulantes químicos, para finalmente pechase cunhas bolsas. Método que procura afectar o menos posible á madeira e obter resina da maior calidade, ao non existir evaporación dos elementos volátiles moi apreciados pola industria.

Por último é preciso indicar a modo de conclusión final, que a resinación en Galicia debe abordarse en conxunto por todo o sector forestal: propietarios, empresas, industria, centros de investigación, administración forestal, etc., na procura de atopar o seu encaixe como un recurso forestal máis, ás veces complementario á madeira e ás veces secundario dependendo da súa posible rentabilidade •

Para saber máis

Actas del II Simposio Internacional de Resinas. Naturales. II Coca Segovia, 16 al 18 de abril de 2013: <http://4.interreg-sudoe.eu/contenido-dinamico/libreria-ficheros/08245976-7B8C-2E71-B891-FDAEB7077CF8.pdf>

Sector dos resinosos em Portugal. Evolução e análise. DGRF: <http://webpages.icav.up.pt/Pessoas/mccunha/Silvicultura/Aulas/Pinheiros/SectorResina.pdf>

Resipinus - Associação de Destiladores e Exploradores de Resina de Portugal: <https://www.facebook.com/resipinus/>

Portal para dar a coñecer o mundo da resina: <http://www.resinasibericas.es/>

Notas:

- 1 Resinación a vida: mantense aberta unha única cara en cada momento.
- 2 Resinación a morte: cando se lle abren simultaneamente todas as caras posibles.
- 3 Cara ou ferida: corte executado na rexión cortical da árbore para facilitar a exsudación e caída da resina.

Planta forestal de producción propia
Cepellón y raíz desnuda

Frondosas y coníferas autóctonas

Vivero situado a 600 m. de altitud

Visita a nuestra tienda Online: www.jardineriaourense.es

Estamos en Esgos (Ourense), en la Carretera de San Pedro de Rocas s/n
www.viverosbraña.es - Tfno.: 988 29 01 37 - Fax: 988 29 01 62 - ornamental@viverosbraña.es

BRAÑA

AENOR
Empresa Registrada
UNE-EN ISO 9001

AENOR
Gestión Ambiental
UNE-EN ISO 14001